

NORDYRK abstrakt, Arnt Louw, 14.3.16.

Navn / Name: Arnt Louw	Institution (navn og land/name and country): Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet, Danmark
E-mailadresse / E-mail: avl@learning.aau.dk	
Titel på paper / Paper title: Koblinger mellem skole og praktik for eleverne i de danske erhvervsuddannelser	
Abstract (max 300 words): De danske erhvervsuddannelser har en lang tradition for at hvile på vekseluddannelsesprincippet. I forbindelse med den seneste reform af erhvervsuddannelserne (UVM 2014) er vekseluddannelsesprincip videreført stort set uændret. Der er altså bred politisk opbakning til, at det fortsat skal være en hjørnesten i den danske erhvervsuddannelsesmodel. Vekseluddannelsesprincippet udgør en stor styrke, men det giver også særlige udfordringer for eleverne i forhold til at koble mellem skole og praktik på meningsfulde måder for eleverne Dette paper er baseret på en kvalitativ undersøgelse af erhvervsskolars udviklingsarbejde med at skabe bedre koblinger mellem skole og praktik for eleverne, foretaget i Danmark i 2014. Paperet beskæftiger sig således med højaktuelle elementer i udviklingen af kvalitet i de danske erhvervsuddannelser. Hovedpointen i artiklen er, at bedre koblinger mellem skole og praktik for eud eleverne skabes ved at sætte ind på to centrale niveauer, et elevniveau og et institutionsniveau. På institutionsniveau er det et centralt argument i artiklen, at bedre koblinger mellem skole og praktik for eleverne starter med, at der skabes bedre samarbejder mellem skolens undervisere og praktikkens vejledere. På elevniveau er det argumentet i artiklen, at styrkelse af elevernes refleksionskompetencer skaber bedre forståelse for koblingsmuligheder mellem skole og praktik og teori og praksis for eleverne. Det handler om, at eleverne gør begrundede overvejelser over deres handlinger i praksis og tænker fremad på næste praktik- eller skoleforløb. Analyserne i artiklen baserer sig på erhvervsskoler konkrete udviklingsarbejde og sætter disse ind i en didaktisk ramme inspireret af Hiim og Hippe (1997) og Bernsteins begreb om rammesætning (2000).	
Referencer / Literature: Bernstein, B. (2000) <i>Pedagogy, Symbolic Control and Identity. Theory, Research, Critique</i> . Rowman & Littlefield Hiim, H. & Hippe, Else (1997) <i>Læring gennem oplevelse, forståelse og handling. En studiebog i didaktik</i> . Gyldendal, Nordisk Forlag A/S, København UVM (2014) <i>Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser</i>	
Nøgleord / Keywords (3-5): Vekseluddannelse, koblinger, refleksionskompetencer, didaktik	

Paper-indhold / Content: Kommer senest 4. april.

NORDYRK paper, Arnt Louw, 14.3.16.

Navn / Name: Arnt Louw	Institution (navn og land/name and country): Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet, Danmark
E-mailadresse / E-mail: avl@learning.aau.dk	
Titel på paper / Paper title: Koblinger mellem skole og praktik for eleverne i de danske erhvervsuddannelser	
Abstract (max 300 words): De danske erhvervsuddannelser har en lang tradition for at hvile på vekseluddannelsesprincippet. I forbindelse med den seneste reform af erhvervsuddannelserne (UVM 2014) er vekseluddannelsesprincip videreført stort set uændret. Der er altså bred politisk opbakning til, at det fortsat skal være en hjørnesten i den danske erhvervsuddannelsesmodel. Vekseluddannelsesprincippet udgør en stor styrke, men det giver også særlige udfordringer for eleverne i forhold til at koble mellem skole og praktik på meningsfulde måder for eleverne Dette paper er baseret på en kvalitativ undersøgelse af erhvervsskolars udviklingsarbejde med at skabe bedre koblinger mellem skole og praktik for eleverne, foretaget i Danmark i 2014. Paperet beskæftiger sig således med højaktuelle elementer i udviklingen af kvalitet i de danske erhvervsuddannelser. Hovedpointen i artiklen er, at bedre koblinger mellem skole og praktik for eud eleverne blandt andet skabes ved at arbejde med at styrke elevernes refleksionskompetencer skaber bedre forståelse for koblingsmuligheder mellem skole og praktik og teori og praksis for eleverne. Det handler om, at eleverne gør begrundede overvejelser over deres handlinger i praksis og tænker fremad på næste praktik- eller skoleforløb. Analyserne i artiklen baserer sig på erhvervsskoler konkrete forsøgs- og udviklingsarbejde med at skabe koblinger mellem skole og praktik for eleverne og sætter det i relation til transfer begrebet (Aarkrog 2015; Nielsen 2009).	
Referencer / Literature: Bernstein, B. (2000) <i>Pedagogy, Symbolic Control and Identity. Theory, Research, Critique</i> . Rowman & Littlefield Hiim, H. & Hippe, Else (1997) <i>Læring gennem oplevelse, forståelse og handling. En studiebog i didaktik</i> . Gyldendal, Nordisk Forlag A/S, København UVM (2014) <i>Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser</i>	
Nøgleord / Keywords (3-5): Vekseluddannelse, koblinger, refleksionskompetencer, didaktik	

Paper-indhold / Content:

Koblinger mellem skole og praktik for eleverne i de danske erhvervsuddannelser

Kobling: En indretning, som kan sammenknytte og afbryde forbindelse mellem bevægelige komponenter

Gyldendals encyklopædi

1. Indledning

På baggrund af en kvalitativ undersøgelse af erhvervsskolelæreres forsøgs- og udviklingsarbejde adresserer dette paper udfordringen med at koble mellem skole og praktik på erhvervsuddannelserne. På den baggrund er argumentet i paperet, at arbejdet med at styrke og støtte elevernes refleksionskompetencer skaber bedre transformation af skolens og praktikkens viden og færdigheder.

Erhvervsuddannelserne i Danmark hviler på vekseluddannelsesprincippet. Det vil sige, at elevernes uddannelse er tilrettelagt, så den veksler mellem perioder på en erhvervsskole og perioder i praktik i en virksomhed. Dette uddannelsesprincip blev indført med lærlingeloven i 1956 (Sigurjonsson 2010) og har siden været en hjørnesteen i de danske erhvervsuddannelser. I forbindelse med den seneste reform af erhvervsuddannelserne (UVM 2014) er vekseluddannelsesprincipet videreført stort set uændret. Der er altså bred politisk opbakning til, at det fortsat skal være en hjørnesteen i den danske erhvervsuddannelsesmodel. På det overordnede niveau har vekseluddannelsesprincippet nogle helt åbenlyse styrker, som ganske givet også har haft afgørende betydning for holdbarheden af dette uddannelsesprincip: Praktikken, hvor eleverne indgår som en del af en virksomheds daglige drift, sikrer, at eleverne får en praksisnær oplæring. Dette sikrer samtidig en glidende overgang til arbejdsmarkedet, når man som elev er færdig med sin erhvervsuddannelse (Hamilton 1987; Juul & Jørgensen 2011). Skoledelen sikrer, at eleverne opnår de brede og teoretiske kvalifikationer, der også knytter sig til fagene (Koudahl 2007). Dermed bliver det også tydeligt, at udbyttet af dette system både afhænger af den læring, der foregår i praktikken *og* på erhvervsskolen. Men udbyttet afhænger i høj grad også af, at der etableres relevante og meningsfulde *koblinger* mellem disse to forskellige læringskontekster og selvom vi hylder vekseluddannelsesprincippet styrker, er der

samtidigt uløste udfordringer: For det første betyder vekseluddannelsesprincippet, at eleverne hele tiden flytter sig frem og tilbage mellem forskellige kontekster og i forskellige individuelle tempi. Dette giver en udfordring i forhold til at overføre viden og færdigheder frem og tilbage mellem praktikken og skolen og *transformere* det, der læres på skolen til anvendelse i praktikken og omvendt (Aarkrog 2015). Set fra eud elevernes perspektiv betyder denne læringsudfordring, at de grundlæggende ikke oplever eller forstår sammenhængene mellem skole og praktik, og har svært ved selv at skabe koblinger mellem disse to forskellige læringskontekster undervejs i deres erhvervsuddannelse. Eleverne oplever det som et kultursammenstød mellem forskellige værdier og forskellige krav og forventninger til dem (Sjøberg et al. 1999; Aarkrog 2007; Nielsen 2009; Simonsen 2004; Juul 2005, Larsen 2006, Jørgensen 2009). En af de helt centrale udfordringer for eleverne i den sammenhæng er at kunne se *meningen* med den teoretiske læring i skolen i forhold til deres praktik (Aarkrog 2001; Nielsen 2004; Tanggaard 2004; 2006; Koudahl 2007; Hansen 2010).

Fra et underviser perspektiv handler udfordringen blandt andet om, at skabe meningsfulde praksis-lignende læringsforløb på skolen, der kan forbinde de brede og teoretiske faglige aspekter med konkrete praktiske anvendelsesmuligheder, der giver eleverne mulighed for at koble teorien til praksis og dermed øge elevens motivation for skoledelen (Tanggaard 2006; Aarkrog 2007, 2011). Omvendt er det en stor udfordring for de oplæringsansvarlige i virksomhederne at få synliggjort den læring, der foregår i praktikken og knyttet an til det, eleverne arbejder med på skolen (Wilbrandt 2002; Hansen 2010; EVA 2013).

På baggrund af gruppeinterview med eud-lærere, ledere, uddannelsesansvarlige, praktikvejledere og -koordinatorer ifbm. 18 erhvervsskolars forsøgs- og udviklingsprojekter (FoU-projekter) med at skabe bedre koblinger mellem skole og praktik for eleverne (Louw 2015)¹ adresserer dette paper ovennævnte udfordringer i forhold til et fokus der handler om hvordan man kan arbejde med at styrke og understøtte elevernes refleksion over sammenhænge mellem skole og praktik og hvordan det kan føre til, at der også i elevernes praktiske arbejde skabes bedre transformationer af skolens og praktikkens viden og færdigheder.

---

¹ 5 FoU-projekter er etableret på social- og sundhedsskoler, 6 projekter på handelsskoler og 7 projekter på tekniske skoler (inkl. 2 landbrugsskoler). Der er blevet foretaget 23 kvalitative interview (nogle skoler har gennemført deres FoU-projekt på 2 forskellige uddannelsesstyper, fx på både en teknisk og en merkantil uddannelse. Disse skoler er interviewet 2 gange). 13 interview er foretaget som gruppeinterview på skolerne og 10 interview er foretaget som telefoninterview med projektlederen eller en anden centrale fagperson fra projektet.

Elevernes refleksionskompetencer

Den ene elev sagde til mig, at hun oplevede pludselig, at hun blev klogere af det her. Det gav et ekstra niveau for hende at komme til at reflektere over det videre ind i praktikken

(Praktikvejleder, SoSu)

Ovennævnte elevudtalelse er hentet fra en SoSu-skole, der har arbejdet med dette i form af en elevfortælling, der gøres til genstand for et forumsteater på skolen forud for elevernes praktikforløb. Praktikvejlederen fortæller videre i interviewet, hvordan forumteatret som konkret værktøj til at koble mellem skole og praktik har været med til, at den pågældende elev har kunnet arbejde med de dilemmaer, hun møder i praktikken på nye måder, se det fra forskellige perspektiver, og det har gjort, at eleven har kunnet finde nye handlemuligheder i praksis og kunnet se progressionen i eget læringsforløb undervejs i praktikken. På den måde kommer refleksion til dels at handle om den bevidstgørelse af teori for eleverne og dels om elevernes evne til at reflektere i og over praksis (Schön 1983).

Som beskrevet indledningsvis har en af udfordringerne for eleverne netop dette med at omsætte teori til praksis og ovennævnte måde at arbejde med eud-elevs forventninger og forestillinger til deres kommende praktik har derfor ikke kun relevans i forhold til SoSu-uddannelserne. Motivationen for det teoretiske perspektiver hænger blandt andet sammen med, at eleverne kan se relevansen af det og ovennævnte erfaringer fra SoSu-uddannelsen i forhold til at arbejde med elevforventninger og værktøjer til at håndtere praktikkens dilemmaer og udfordringer, kan således være kilde til inspiration på tværs af eud-feltet.

Et andet værktøj til at styrke refleksionskompetencerne er logbogen. Logbogen kan både være i skriftlig form og i form af video, billeder eller andre medier / formater. På den måde kan logbogen tilpasses konkrete uddannelsers indhold og produkter. Generelt viser erfaringer fra arbejde logbog, at det er lettere at huske episoder og oplevelser, når de fastholdes i logbogsform. Dermed understøtter arbejdet med logbøger den lærendes løbende og efterfølgende refleksion over læreprocesser og erfaringer (Madsen 2004). En uddannelsesansvarlig i kommunen i tilknytning til en af de merkantile skoler i undersøgelsen fortæller, hvordan de bevidst har anvendt logbogen netop som et værktøj til at styrke elevernes egne

refleksioner over, hvordan det, de arbejder med på skolen, kan bruges ind i praktikken:

Louise: *"Det er et refleksionsværktøj, hvor vi beder dem om at reflektere over ugen der er gået. Reflektere over, hvad kan jeg bruge af det her til min hverdag... Altså vi lærer dem at reflektere. Og den der logbog, den bruger vi til den der refleksionssamtale efter skoleforløbet. Mellem vejleder og elev"*

(uddannelsesansvarlig i kommunen, HG).

Logbogen som refleksionsværktøj har også været i spil på en af SoSu-skolerne. Her er det erfaringen at logbogen har stor værdi i forhold til at løfte praktikken, så eleverne ikke bare gør som de plejer, men bringes til at tænke over deres *handlinger i praksis*:

Rune: *"Logbogen er jo et genialt værktøj til netop at fastholde og reflektere over praksis, så man ikke bliver ren praktiker, men en reflekteret praktiker"*.

I: *"Og hvordan skaber det så øget kobling mellem skole og praktik?"*.

Rune: *"Jamen det gør det jo i og med at refleksion netop er kobling. Når de oplever en given situation i praksis, så handler de på den, og så går de videre til næste ting. Hvis de stopper op og bagefter evaluerer situationen og reflekterer over den, så her de mulighed for at koble teori på den"* (projektleder, SoSu).

Elevrefleksion er altså et centralt omdrejningspunkt her. Men hvad er refleksion egentlig et udtryk for?

Hvad menes der med at refleksion er koblingen, som projektlederen formulerer det? For det første er det jo et underviserperspektiv på, hvad der udgør gode koblinger. Og for det andet signalere det, at det er noget, der skal foregå inde i hovederne på eleverne – altså på individniveau. Så hvad er det, der i undervisernes perspektiv skal foregå i *hovederne* på eleverne via refleksionen?:

At man så i højere grad som elev blev klar på, hvad det var man lavede, når man var i praktikken, gennem dokumentationen i logbogen. Det er det samme, der gør sig gældende når man ligesom forbereder noget på skolen, og nogle spørgsmål som man skal ud at stille i virksomheden, inden man går der ud" (projektleder, TS).

Refleksion i projektlederens optik handler altså om to ting: At skærpe elevernes bevidsthed om, hvad det er, de lærer. Og at bringe eleverne til at tænke fremad: At 'tænke skole', mens de er i praktik og 'tænke praktik', mens de er i skole. Det betyder, at man som elev tænker over, hvordan det man arbejder med i øjeblikket kan få betydning og arbejdes videre med i næste praktikforløb eller næste skoleforløb. Og et

værktøj som logbogen fungerer i den sammenhæng som en mulighed for, at eleverne kan fastholde og dokumentere noget at det, de konkret arbejder med, hvilket kan gøre det nemmere at bringe i spil i næste kontekst – eller sagt på en anden måde: at transportere og transformere viden og erfaringer fra praktikken til skolen og omvendt.

Logbogen som refleksionsunderstøttende værktøj virker altså til at give et godt udbytte i forhold til elevernes kobling mellem skole og praktik. Men det kræver, at sådanne værktøjer bringes i spil i den efterfølgende praktik eller det efterfølgende skoleforløb, og det kræver en bevidsthed og en vilje fra praktikstedet, vejlederen og underviseren om at indlejre det og bringe det i spil i undervisningen og praktikken.

Samtidig kan selve begrebet om refleksion ift. erhvervsuddannelserne gøres til genstand for en kritik, som kræver et par ord med på vejen her. Begrebet *refleksionskompetencer* åbner for den potentielle kritik, at dette blot er endnu et skridt mod akademisering af erhvervsuddannelserne og det centrale i erhvervsuddannelserne – også for elevernes motivation netop handler om *at gøre og ikke* at reflektere. En sådan kritik skyder overser dog, at det for det første er en central del af *at kunne gøre*, at man kan reflektere over denne *gøren*. Det kreative og innovative ligger netop i koblingen mellem at kunne gøre og at kunne sætte denne *gøren* ind i andre / nye / overordnede sammenhænge – fusioner mellem hånden og åndens arbejde så at sige (Senneth 2009; Tesfaye 2013; Tanggaard 2014). Her bliver refleksionskompetencen central. For det andet er eud en almen uddannelse og som sådan skal den sikre, at eleverne ikke blot kan bestride en enkelt funktion i en enkelt virksomhed, men bliver i stand til at *transportere* (transformere) deres erhvervs kunnen til forskellige andre lignende men alligevel anderledes erhvervs sammenhænge. Fokus på at skabe gode rammer for elevernes refleksionskompetencer styrker altså elevernes evne til at overveje begrundelsen for deres handlinger i praksis og tænke fremad på næste praktik- eller skoleforløb. Dette skaber samtidig et grundlag for elevernes kreative og innovative kompetencer og deres mulighed for at etablerer meningsfulde sammenhænge – også på den lange bane. Pointen om styrkelse af elevernes refleksionskompetencer skal altså ikke tænkes som erstatning for en praktisk kunnen men som en integreret del af den praktiske kunnen. På den måde skal refleksionskompetencen ses som en essentiel dimension i at højne kvaliteten i elevernes praktiske kunnen

og transfer-kompetencer og dermed kvaliteten i elevernes samlede erhvervsuddannelse.

Referencer

Aarkrog, V. (2015) *Fra teori til praksis. Undervisning med fokus på transfer*. Munksgaard

Aarkrog, V. (2001) *Mellem skole og praktik. Fire teoretiske forståelsesrammer til belysning af sammenhængen mellem skole og praktik i erhvervsuddannelserne*. Ph.d.-afhandling. Danmarks Pædagogiske Universitet

Aarkrog, V. (2007) *Hvis det skal gi' mening... Elevernes udbytte af praksisrelateret undervisning i erhvervsuddannelserne*. Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 4. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole

Aarkrog, V. (2011) A taxonomy for Teaching Transfer Skills in the Danish VET system. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, Vol. 1. No. 1, 2011, pp. 1-13

EVA – Danmarks Evalueringsinstitut (2013) *Sammenhæng mellem skole og praktik. Evaluering af skolars og virksomheders arbejde med at understøtte sammenhæng i tekniske erhvervsuddannelsers hovedforløb*

Hamilton, S. F. (1987) Apprenticeship as a transition to Adulthood in West Germany. *American Journal of Education*. The University of Chicago Press. Vol. 95, pp. 314-345

Hansen, M. P. (2010) Hvorfor vekseluddannelser? Belyst historisk, politisk og læringsmæssigt. I Størner, T. & Hansen, J. A. (red.), *Erhvervspædagogik – mål, temaer og vilkår i eud's verden*. Erhvervsskolernes Forlag

Juul, I. (2005) *På sporet af erhvervspædagogikken. Om baggrunden for erhvervsuddannelsernes aktuelle udformning og smede- og industriteknikerelevernes møde med vekseluddannelsessystemet*. Ph.d.-afhandling, Danmarks Pædagogiske Universitet

Juul, I. & Jørgensen, C. H. (2011) Challenges for the dual system and occupational self-governance in Denmark. *Journal of Vocational Education and Training*. Vol. 63, no. 3, pp. 289-303

Jørgensen, C. H. (2009) *Faglighed i fremtidens tekniske erhvervsuddannelser – en analyse af faglighedens rolle i unges karriereveje*. Industriens Uddannelser og Roskilde Universitet

Koudahl, P. (2007) *Den gode erhvervsuddannelse – uddannelsestænkning og eleverne*. Ph.d.-afhandling. Erhvervsskolernes Forlag

Larsen, L. (2006) *Det bedste af det vi kan. Fastholdelse af elever i de grundlæggende social-og sundhedsuddannelser i Vejle amt og Randers. 3. delrapport*. Roskilde Universitetscenter

Louw, A. (2015) *Mod en tættere kobling mellem skole og praktik Erfaringer fra 21 forsøgs- og udviklingsprojekter på 18 erhvervsskoler*. Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet

Madsen, C. (2004) *Portfolio-pædagogik*. Dafolo Forlag.

Nielsen, K. (2004) Reform 2000 og sammenhængen mellem skole og praktik? I Warring, N., Smistrup, M. & Eriksen, U. (red.), *Samfundsborger – Medarbejder: debat om de erhvervsrelaterede uddannelser*. Erhvervsskolernes Forlag

Nielsen, K. (2009) A collaborative perspective on learning transfer. *Journal of Workplace Learning*. Vol. 21, No. 1, 2009, pp. 58-70

Schön, D. A. (1983) *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books

- Senneth, R. (2009) *Håndværkeren: Arbejdets kulturhistorie: Hånd og ånd*. Højbjerg, Hovedland
- Sigurjonsson, G. (2010) Rids af de danske erhvervsuddannelsers historie. I Størner, T. & Hansen, J. A. (red.) *Erhvervspædagogik - mål, temaer og vilkår*. Erhvervsskolernes Forlag, Odense
- Simonsen, B. (2004) Dilemmaer i samspillet mellem lærlinge og virksomheder – og nogle bemærkninger om praksislæring. I Warring, N., Smistrup, M. & Eriksen, U. (red.), *Samfundsborgere – Medarbejder: debat om de erhvervsrelaterede uddannelser*. Erhvervsskolernes Forlag
- Sjøberg, A. H., Ewald, K., Fjelstrup, T., Morgenstjerne, M. & Schick, B. (1999): *På godt og ondt – Et portræt af elever og deres forhold til mester og erhvervsskoler*. København, Håndværkerrådet
- Tanggaard, L. (2004) *Læring og identitet i krydsfeltet mellem skole og praktik – Med udgangspunkt i moderne dansk erhvervsuddannelse*. Ph.d.-afhandling. Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet
- Tanggaard, L. (2006) *Læring og identitet*. Aalborg Universitetsforlag, Aalborg
- Tanggaard, L. (2014) Elever, kreativiteten og innovationen. I Størner, T. & Sørensen, K. H. (red.) *Elever i erhvervsuddannelserne*. Munksgaard
- Tesfaye, M. (2013) *Kloge hænder – et forsvar for håndværk og faglighed*. Gyldendal
- UVM (2014) *Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser*
- Wilbrandt, J. (2002) *Vekseluddannelse i håndværkeruddannelser. Lærlinges oplæring, faglighed og identitet*. Uddannelsesstyrelsen temahæfteserie nr. 14 – 2002, undervisningsministeriet

**Abstract til workshop- eller symposieoplæg/template for
abstract/symposium presentation NORDYRK 2016**
(beskrivelse/theme max. 300 ord/max 300 words)

Indsendes **senest d. 5. februar 2016** til / Please send at latest **February 5th** to Lisbeth Magnussen, NCE,
limg@phmetropol.dk

Navn / Name: Pernille Hjermov, chefkonsulent Stine Sund Hald, Evalueringskonsulent	Institution: (navn og land/name and country): Danmarks Evalueringsinstitut
E-mailadresse / E-mail: peh@eva.dk ; ssh@eva.dk	
Abstracttitel / Title of abstract: Det praktikpladsopsøgende arbejde for elever i praktikcentre i Danmark	
Baggrund og motivation / Background and reasons: <p>Eleverne i de danske erhvervsuddannelser skal indgå en uddannelsesaftale med en praktikvirksomhed, når de har afsluttet deres grundforløb og påbegynder hovedforløbet af deres uddannelse.</p> <p>Elever, der ikke har en uddannelsesaftale med en praktikvirksomhed har mulighed for at færdiggøre den i skolepraktik i et praktikcenter. Der er ca. 15 % af eleverne, der tre måneder efter de har afsluttet et grundforløb er indskrevet i et praktikcenter.</p> <p>Undersøgelsens formål er at afdække, i hvilket omfang praktikcentrene bidrager til, at flere elever færdiggør deres erhvervsuddannelse. Der er i undersøgelsen blandt andet fokus på, hvordan centrene medvirker til, at finde praktikpladser i nye virksomheder, som ikke tidligere eller ikke i en længere periode har haft en elev.</p>	
Problemformulering / Problem definition: Forsknings spørgsmål / Research questions: <p>Undersøgelsen har haft følgende overordnede undersøgelsesspørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvad er status for det praktikpladsopsøgende arbejde for praktikcenterelever, to år efter at skolepraktikken er blevet samlet i praktikcentre? • Hvilke forhold er vigtige når praktikcentre udfører praktikpladsopsøgende arbejde? 	
Metode – teoretisk ramme og dataindsamlingsmetode / Method - theoretical framework and data collection method: <p>Undersøgelsen bygger på en kombination af registerdata og antal kvalitative interviews med praktikcentre og praktikvirksomheder.</p> <p>Registerdata danner i evalueringen grundlag for en deskriptiv status på elevers overgang til hovedforløb, og forskellige praktikforløb for elever i praktikcentrene. De kvalitative data ligger til grund for analyser af, hvilke forhold der har betydning i det praktikpladsopsøgende arbejde.</p>	

Konklusioner, forventet udbytte og resultater / Conclusions, expected outcome and results:

Undersøgelsen viser, at op mod hver femte uddannelsesaftale for praktikcentereleverer indgået med virksomheder, som ikke tidligere eller ikke i en længere periode har haft en elev.

Undersøgelsen viser, at særligt 5 indsatsområder er vigtige, hvis praktikcentrene skal understøtte elevernes vej mod en praktikplads.

Praktikcentrene skal:

- 1) have et strategisk og vedvarende fokus på praktikpladsopsøgende arbejde blandt nye virksomheder
- 2) give detaljeret og præcis information til virksomhederne
- 3) arbejde målrettet for at etablere restaftaler til eleverne og følge op løbende på elevernes forløb
- 4) arbejde for at skabe et godt match mellem elev og praktikvirksomhed.
- 5) Understøtte elevernes egen søgeproces.

Endelig viser evalueringen, at andelen af elever, der tre måneder efter deres grundforløb ikke er i gang med et hovedforløb, er steget fra 45 % til 47 %. Det tyder på, at praktikcentrene ikke alene kan løse den store udfordring med at uddanne den efterspurgte faglærte arbejdskraft.

Nøgleord / Keywords (3-5):

Praktikpladser, skolepraktik, praktikvirksomheder, praktikpladsopsøgende arbejde, uddannelsesgaranti

Planlægger du at indsende et paper? / Do you expect to send a paper too?

No

**Abstract til workshop- eller symposieoplæg/template for
abstract/symposium presentation NORDYRK 2016**
(beskrivelse/theme max. 300 ord/max 300 words)

Indsendes **senest d. 5. februar 2016** til / Please send at latest **February 5th** to Lisbeth Magnussen, NCE,
limg@phmetropol.dk

Navn / Name: Hilde Hiim i samarbeid med Eva Schwencke og Jan Stålhane	Institution: (navn og land/name and country): Høgskolen i Oslo og Akershus, Norge
E-mailadresse / E-mail: hilde.hiim@hioa.no jan.stalhane@hioa.no eva.schwencke@hioa.no	
Abstracttittel / Title of abstract: Relevant yrkesutdanning. Et yrkesdidaktisk forsknings- og utviklingsprosjekt i samarbeid mellom høgskoleforskere og yrkesfaglærere på et masterstudium i yrkespedagogikk. Prosjektet er en del av paraplyprosjektet Relevant yrkesutdanning og yrkesfaglærerutdanning (ReCarol) som blir gjennomført på HiOA.	
Baggrund og motivation / Background and reasons: Prosjektet bygger på resultater fra et tidligere forskningsprosjekt som viser relevansproblemer i norsk yrkesutdanning relatert til mangel på sammenheng mellom utdanningsinnholdet og kvalifikasjonsbehovene i yrkene. Det er mangel på sammenheng mellom ulike læringsarenaer (klasserom, verksted, praksisbedrift), ulike fag, og teoretisk og praktisk kunnskap. Resultatene peker mot sentrale kvalitetsprinsipper i yrkesutdanningen som handler om systematisk veiledning på valg av yrke, fortløpende samarbeid mellom skoler og bedrifter og klargjøring av kjerneoppgaver og kvalifikasjonsbehov i de ulike yrkene. Regelmessig, planlagt arbeidslivspraksis i skoledelen og fagintegrasjon med grunnlag i praksiserfaring er sentralt. I det nye prosjektet skal det gjøres forsøk med å utvikle relevant, yrkesforankret utdanning basert på disse prinsippene. Det skal også gjøres undersøkelser om ulike aktører (yrkesutøvere, yrkesfaglærere, skoleledere, elever, lærlinger etc.) sitt syn på innholdet i yrkesfaglige utdanningsprogram. Målet er å utvikle ytterligere kunnskap om og bidra til å styrke kvalitet i yrkesutdanningen	
Problemformulering / Problem definition: Forskningsspørsmål / Research questions: Hva er sentrale prinsipper for yrkesrelevant innhold i yrkesutdanning i det enkelte program? Hvordan kan skoler og opplæringsbedrifter samarbeide om å utvikle relevant innhold?	
Metode – teoretisk ramme og dataindsamlingsmetode / Method - theoretical framework and data collection method: Prosjektet kombinerer aksjonsforskning og mer konvensjonelle kvalitative og kvantitative undersøkelser. Masterstudentene gjennomfører og dokumenterer selvstendige delprosjekter. Resultater fra delprosjektene vil bli analysert og presentert som en helhet. Det	

blir lagt vekt på tett kontakt med praksisfeltet gjennom prosjektet, også gjennom erfaringsdelingskonferanser. Kunnskapsteoretiske perspektiver på yrkeskunnskap og yrkesutdanning inspirert av pragmatisk og kritisk kunnskapsteori utgjør en teoretisk ramme.

Konklusjoner, forventet udbytte og resultater / Conclusions, expected outcome and results:

[OBS! Også i relation til det overordnede tema for NordYrk: *Fælles nordiske utfordringer for yrkesuddannelser* / Also in relation to the overall NordYrk-theme: *Common Nordic challenges with regard to vocational education*]:

Resultater fra masterprosjektene og fra prosjektet som helhet forventes å kunne si noe om hvordan yrkesrelevant, yrkesforankret utdanningsinnhold kan utvikles, hvilke muligheter som gis og hvilke hindringer man står overfor, bl.a. på ulike systemnivå. Resultatene vil også kunne si noe om hindringer og muligheter for samarbeid om utvikling av relevant utdanningsinnhold mellom skoler og bedrifter. Prosjektet skal bidra til å utvikle teori om innhold og struktur i yrkesutdanningen.

Nøgleord / Keywords (3-5): relevant vocational education, VET curriculum, practice based VET

Planlægger du at indsende et paper? / Do you expect to send a paper too?

Yes

Skabelon til paper/paper template - NORDYRK 2016 (omfang 3-5 A4-sider/max 2000 words /13.000 units incl.)

Indsendes **senest d. 4. april 2016** til / Please send at latest **April 4^t** to Lisbeth Magnussen, NCE,
limg@phmetropol.dk

Navn / Name: Hilde Hiim, Jan Stålhane, Eva Schwencke	Institution (navn og land/name and country): Høgskolen I Oslo og Akershus, Norge
E-mailadresse / E-mail: hilde.hiim@hioa.no jan.stalhane@hioa.no eva.schwencke@hioa.no	
Titel på paper / Paper title: Relevant yrkesutdanning <i>Et yrkesdidaktisk forsknings- og utviklingsprosjekt i samarbeid mellom høgskoleforskere og yrkesfaglærere på et masterstudium i yrkespedagogikk</i>	
Baggrund og motivation / Background and reasons: Prosjektet bygger på resultater fra et tidligere forskningsprosjekt som viser relevansproblemer i norsk yrkesutdanning relatert til mangel på sammenheng mellom utdanningsinnholdet og kvalifikasjonsbehovene i yrkene. Det er mangel på sammenheng mellom ulike læringsarenaer (klasserom, verksted, praksisbedrift), ulike fag, og teoretisk og praktisk kunnskap. Resultatene peker mot sentrale kvalitetsprinsipper i yrkesutdanningen som handler om systematisk veiledning på valg av yrke, fortløpende samarbeid mellom skoler og bedrifter og klargjøring av kjerneoppgaver og kvalifikasjonsbehov i de ulike yrkene. Regelmessig, planlagt arbeidslivspraksis i skoledelen og fagintegrasjon med grunnlag i praksiserfaring er sentralt. I det nye prosjektet skal det gjøres forsøk med å utvikle relevant, yrkesforankret utdanning basert på disse prinsippene. Det skal også gjøres undersøkelser om ulike aktører (yrkesutøvere, yrkesfaglærere, skoleledere, elever, lærlinger etc.) sitt syn på innholdet i yrkesfaglige utdanningsprogram. Målet er å utvikle ytterligere kunnskap om og bidra til å styrke kvalitet i yrkesutdanningen	
Problemformulering / Problem definition: Forskningsspørsmål / Research questions: Hva er sentrale prinsipper for yrkesrelevant innhold i yrkesutdanning i det enkelte program? Hvordan kan skoler og opplæringsbedrifter samarbeide om å utvikle relevant innhold?	
Metode – teoretisk ramme og dataindsamlingsmetode / Method - theoretical framework and data collection method: Prosjektet kombinerer aksjonsforskning og mer konvensjonelle kvalitative og kvantitative undersøkelser. Masterstudentene gjennomfører og dokumenterer selvstendige delprosjekter.	

Resultater fra delprosjektene vil bli analysert og presentert som en helhet. Det blir lagt vekt på tett kontakt med praksisfeltet gjennom prosjektet, også gjennom erfaringsdelingskonferanser. Kunnskapsteoretiske perspektiver på yrkeskunnskap og yrkesutdanning inspirert av pragmatisk og kritisk kunnskapsteori utgjør en teoretisk ramme.

Konklusjoner, forventet udbytte og resultater / Conclusions, expected outcome and results:

[OBS! Også i relation til det overordnede tema for NordYrk: *Fælles nordiske utfordringer for yrkesuddannelser* / Also in relation to the overall NordYrk-theme: *Common Nordic challenges with regard to vocational education*]:

Resultater fra masterprosjektene og fra prosjektet som helhet forventes å kunne si noe om hvordan yrkesrelevant, yrkesforankret utdanningsinnhold kan utvikles, hvilke muligheter som gis og hvilke hindringer man står overfor, bl.a. på ulike systemnivå. Resultatene vil også kunne si noe om hindringer og muligheter for samarbeid om utvikling av relevant utdanningsinnhold mellom skoler og bedrifter. Prosjektet skal bidra til å utvikle teori om innhold og struktur i yrkesutdanningen.

Nøgleord / Keywords (3-5): relevant vocational education, VET curriculum, practice based VET

Paper

Relevant yrkesutdanning

Et yrkesdidaktisk forsknings- og utviklingsprosjekt i samarbeid mellom høgskoleforskere og yrkesfaglærere på et masterstudium i yrkespedagogikk

Prosjektets bakgrunn

I dette prosjektet skal søkelyset rettes mot relasjonen utdanning \ arbeidsliv, og forholdet mellom utdanningsinnhold og arbeidsinnhold i yrker som inngår i yrkesutdanningen. Det finnes lite forskning om innholdet i yrkesutdanningen og om forholdet mellom utdanningsinnhold og arbeidsinnhold. Mye tyder imidlertid på at stor avstand mellom arbeids- og utdanningsinnhold medfører at både elever og bedrifter oppfatter utdanningen som lite relevant og meningsfylt, og at dette er et problem i yrkesutdanningen både i Norge og i andre land (Billett 2011, Hiim 2015, Nyen

og Tønder 2012, Smedby 2015, Young 2004). Nærhet mellom yrke og utdanning ser ut til å være en avgjørende faktor for god yrkesutdanning. Det er imidlertid mange ulike forutsetninger om gode sammenhenger mellom arbeidsinnhold og utdanningsinnhold som må oppfylles. Det er et stort behov for å utvikle mer kunnskap om innholdet i norsk yrkesutdanning og yrkesfaglærerutdanning. Bakgrunnen for prosjektet er resultater fra et tidligere aksjonsforskningsprosjekt om norsk yrkesutdanning som viser relevansproblemer relatert til mangel på sammenheng mellom flere sentrale utdanningsfaktorer (Dahlback m.fl. 2011, Hiim 2013, 2015). Yrkesfaglærere som deltok på deltidsorganiserte master – og utviklingsstudier var med i prosjektet. Resultatene viser for det første at det ofte er svak sammenheng mellom utdanningsinnhold og kvalifikasjonsbehov i yrkene. Utdanningsinnholdet er ikke i tilstrekkelig grad basert på analyser av yrkenes kvalifikasjonsbehov og hva slags praktisk og teoretisk kunnskap som er nødvendig for å utvikle yrkeskompetanse. Forbindelsen mellom ulike læringsarenaer som klasserom, skoleverksteder og arbeidslivspraksis i bedrifter er også ofte svak. Undervisningen i klasserommet er for eksempel i liten grad relatert til det elevene arbeider med i arbeidslivspraksis eller i verkstedet. Mangel på sammenheng mellom praktisk og teoretisk utdanningsinnhold er et problem. Brede utdanningsprogram som fører mot mange ulike yrker medfører dessuten at utdanningsinnholdet i liten grad er relatert til elevenes framtidige yrkesplaner.

Resultater fra prosjektet peker mot noen sentrale kvalitetsprinsipper i form av en strategi for yrkesutdanning hvor en kjerne er fortløpende samarbeid mellom skoler og bedrifter gjennom hele utdanningsløpet. Innholdet i samarbeidet dreier seg for det første om systematiske analyser av sentrale yrkesfunksjoner og kvalifikasjonsbehov i de ulike yrkene og veiledning på valg av yrke fra fagarbeidere. Regelmessig arbeidslivspraksis som blir systematisk planlagt, fulgt opp og etterarbeidet på skolen er et grunnprinsipp. Arbeidslivspraksis skaper grunnlag for integrering av ulike fag med elevenes praksiserfaringer som en kjerne i utdanningsinnholdet. Resultatene fra prosjektet viser at både lærere, elever og instruktører i bedrifter finner denne formen for utdanning meningsfylt (Hiim 2013, 2015). Men det er mange utfordringer knyttet til å oppnå strukturell og innholdsmessig sammenheng på ulike fagfelt og i ulike program, og et stort behov for mer forskning på feltet. Vi har derfor igangsatt et omfattende paraplyprosjekt om relevant yrkesutdanning som består av flere delprosjekter utført av en forskergruppe på vårt institutt (flere av prosjektene blir presentert på denne konferansen). Under denne paraplyen er også et prosjekt som blir gjennomført i samarbeid med ca. 30 yrkesfaglærere \ masterstudenter, som Hilde Hiim, Eva Schwencke og Jan Stålhane har hovedansvar for.

Mål og hovedproblemstillinger

Utviklingsmål for prosjektet som helhet og masterprosjektet er følgende:

- Å styrke kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen i ulike program gjennom å utvikle eksempler på og prinsipper for sammenheng mellom yrkesinnhold og utdanningsinnhold, læringsarenaer og fag.
- Å etablere og utvikle et institusjonalisert samarbeid mellom institutt for YFL og noen utvalgte videregående skoler og bedrifter som skal være "fyrtårn" innen fag- og yrkesopplæring sammen med oss

Kunnskaps- og forskningsmål

- Utvikle kunnskap om innholdskvalitet (curriculum) i yrkesutdanningen i skole og bedrift i ulike program og generelt
- Utvikle kunnskap om organisering av samarbeidsstrukturer mellom skoler, bedrifter og høgskolen med fokus på lærende organisasjoner

Hovedproblemstillinger:

- Hvordan kan sammenhengen mellom yrkesinnhold og utdanningsinnhold, læringsarenaer og fag utvikles i ulike utdanningsprogram? Hvilken betydning har en slik sammenheng for læreres, elevers og instruktørers syn på utdanningskvaliteten?
- Hvordan kan lærende samarbeid mellom skoler og bedrifter om innhold i yrkesutdanningen organiseres og utvikles?

Forskningstilnærming og organisering av prosjektet

Deltakere i masterdelen av prosjektet er yrkesfaglærere i ulike utdanningsprogram som går på et deltidsstudium i yrkespedagogikk. Deltakerne skal gjennomføre og dokumentere selvstendige delprosjekter relatert prosjektets mål og hovedproblemstillinger. Forskningen vil bli gjennomført i form av aksjonsforskning hvor yrkesfaglærerne gjennomfører forsøk med å styrke og utvikle sammenheng i utdanningsinnholdet i sitt program. Prosjektene blir gjennomført i samarbeid med aktører i skole og bedrift, dvs. lærerkolleger, elever og instruktører. Forankring av aksjonsforskningsprosjektene hos skoleledelsen er sentralt. Prosjektene blir dokumentert i form av masteroppgaver.

Et viktig argument for å velge aksjonsforskning hvor yrkesfaglærerne selv har et hovedansvar for å lede og gjennomføre forskningen i samarbeid med sine kolleger og elever og for å dokumentere prosessen, er at lærerne selv er de nærmeste til å utvikle kunnskap om utdanningsinnholdet (Carr & Kemmis 1986, Kemmis 2012). Yrkesfaglærere som deltar på masterstudiet i yrkespedagogikk er erfarne praktikere både som lærere og som fagarbeidere innen for eksempel elektrofag, design- og håndverksfag eller helse- og sosialfag. De har gode forutsetninger for å gjennomføre praktikerforskning (practitioner research) hvor de utvikler og dokumenterer erfaringsbasert kunnskap om yrkesrelevant faglig innhold, oppgaver og arbeidsmåter i yrkesutdanningen. Denne typen kunnskap kan vanskelig utvikles av andre enn yrkesfaglærerne selv, siden de har den profesjonelle, faglige og praktiske tilgangen til feltet det forskes på. I sentrale tilnærminger til pedagogisk aksjonsforskning blir det argumentert sterkt for nødvendigheten av at didaktisk kunnskap blir utviklet og dokumentert av lærere (Carr & Kemmis 1986, Elliott 1998, Kemmis 2012). Høgskoleforskernes rolle i denne formen for aksjonsforskning er å fungere som fasilitator for lærernes prosjekter.

Flere av masterstudentene \ yrkesfaglærerne vil også bli gjennomført intervju – og spørreundersøkelser som omhandler innholdet i yrkesopplæringen i ulike program. Disse undersøkelsene skal utarbeides i samarbeid med aktørene, for å sikre at spørsmålene omfatter sentrale utfordringer i praksisfeltet.

Tidsrammen for prosjektet er fire år. I denne perioden blir det gjennomført heldagssamlinger tre ganger per semester for masterstudenter som deltar. I oppstarten av prosjektet organiserte vi sammen med masterstudentene et framtidswerkted for å klarlegge sentrale utfordringer knyttet til innholdet i yrkesutdanningen, og for å utforme felles visjoner om behov for undersøkelser og utvikling (Nielsen m.fl. 2010, Schwencke 20). På samlingene for øvrig blir det gitt faglig og forskningsmetodisk input i form av forelesninger om teori \ litteratur, ulike forskningstilnærminger og forskningsmetoder. Det blir lagt vekt på at forelesninger blir systematisk relatert til og delvis tar utgangspunkt i deltakernes prosjekter. Det blir også organisert diskusjoner og erfaringsutveksling mellom deltakerne. Deltakerne får veiledning på sine prosjekter. Et hovedanliggende er at deltakerne og vi som leder prosjektet lærer av hverandre på en måte som bidrar til felles utvikling av begreper. Samlingene skal være en møteplass mellom teoretisk kunnskap og erfaringsbasert kunnskap, og bidra til utvikling av didaktiske begreper så vel som forskningsbegreper med både erfaringsbasert og teoretisk ankerfeste. Progresjonen i innholdet på samlingene skal i størst mulig grad følge progresjonen i deltakernes prosjekter.

Vi som prosjektledere har i samråd med studentene utarbeidet en samarbeidsavtale som blir underskrevet av masterstudenter, oss som ledere av prosjektet og aktuelle avdelingsledere, skoleledere og instruktører eller bedriftsledere som ønsker å delta i og støtte prosjektet. Parallelt med prosjektet blir det nå etablert praksisskoler som velges ut i samarbeid med skoleeiere, dvs. Akershus fylkeskommune og Oslo fylkeskommune. Mange av masterstudentene kommer fra disse skolene, og forsknings- og utviklings samarbeid vil være en viktig del av avtalen om praksisskoler. Vi ønsker også å etablere avtaler med praksisbedrifter som samarbeider med de aktuelle skolene. Vi vil i samråd med studentene etablere en referansegruppe med aktuelle representanter fra skoleeier og arbeidsliv som kan bidra til samfunnsforankringen av prosjektet som helhet. Vi vil også organisere årlige deltakerkonferanser for å bidra til forankringen av prosjektet. Grunnlaget for samarbeidet i prosjektet som helhet vil være et mål om å utvikle relevant, sammenhengende yrkesutdanning som de ulike aktørene kan forventes å ha felles interesse av (Engestrøm 2008).

Vi som høgskoleforskere vil dokumentere hvordan prosjektet som helhet blir gjennomført, hvordan vårt arbeid som prosjektledere blir utført og hvordan studentene oppfatter prosessen gjennom det fireårige løpet. Vi vil også gjennomføre en yrkesdidaktisk analyse av studentenes masteroppgaver for å finne mønstre, sammenhenger og ulikheter mellom deres resultater, og dermed få fram resultater fra prosjektet som helhet.

Teorigrunnlag

En viktig del av prosjektet er å finne fram til felles litteratur og teori med yrkesdidaktisk betydning. Vi ønsker å stimulere mangfold og individuelle valg av teori \ litteratur i delprosjektene. Pragmatisk og kritisk teori om yrkeskunnskap, arbeid, yrkesutdanning og organisasjonslæring, og kritikk av et ensidig rasjonalistisk kunnskapsbegrep er likevel sentralt. Jeg vil kort skissere noen hovedbegreper i teorigrunnlaget for prosjektet.

Utfordringer som gjelder mangel på sammenheng i yrkesutdanning kan ses i lys av et dominerende rasjonalistisk kunnskapsbegrep som innebærer at forholdet mellom teori og praksis blir oppfattet som et slags en – til – en – forhold mellom et kart og et terreng (Molander 1997, Smedby 2015). Det er en forståelse av at gitte begreper og begrepsstrukturer kan overføres gjennom verbale formuleringer for så å brukes i praksis. Dette innebærer at disiplinbasert teoretisk kunnskap, for eksempel matematikk, fysikk, biologi, psykologi eller språk kan læres på skolen først, for så å anvendes i yrkespraksis. En rasjonalistisk forståelse av kunnskap har en tendens til å medføre et systematisk skille mellom teoretiske og praktiske kunnskapsarenaer og mellom teoretiske og praktiske fag. Et slikt skille medfører også en mangel på kunnskapsutvikling i og fra praksisfeltet. Undersøkelser av kunnskapsbegrepet, og av i hvilken grad eller på hvilken måte læreplaner og utdanningstradisjoner er preget av et rasjonalistisk kunnskapsbegrep, vil være viktig i prosjektet som helhet og i de ulike delprosjektene.

Undersøkelser av pragmatisk kunnskapsfilosofi har inspirert utdanningsteoretikere og forskere som er opptatt av yrkeskunnskap, bl.a. Dreyfus & Dreyfus (1986) og Schøn (1983, 1988). Pragmatisk kunnskapsteori stiller spørsmål ved et konvensjonelt, rasjonalistisk begrep om kunnskap og kunnskapsoverføring. Et rasjonalistisk kunnskapsbegrep blir ansett for å være for begrenset til å forstå yrkeskunnskap og – læring, og for å ha en tendens til å overforenkle forholdet mellom teori og praksis på en måte som medfører mangel på sammenheng og relevansproblemer i yrkesutdanning. Fra et pragmatisk perspektiv er livsformer og praksiser grunnlaget for erfaring og læring. Erfaring og språk blir oppfattet som levende, deltakende, involvert aktivitet hvor bruk av begreper og ord er vevd inn i kulturelle og praktiske mønstre, for eksempel praktiske mønstre som elektriker, tømmer, helsefagarbeider, osv. Oppmerksomheten rettes mot ulike dimensjoner ved kunnskap. Yrkeskunnskap anses som konstituert av komplekse helheter av fysiske, motoriske ferdigheter, intellektuell forståelse, følelser, verdier og verbaliserte begreper. Kontekstuelle sider

ved kunnskap og læring blir framhevet. Eksempelet og den praktiske situasjonen har grunnleggende betydning i utvikling av yrkeskunnskap og i yrkesutdanningen. Undersøkelser av et pragmatiske erfarings- og kunnskapsbegreper og hvordan disse kan belyse behovet for en mer helhetlig og yrkesrelevant yrkesutdanning vil være sentralt i delprosjektene og i prosjektet som helhet.

Pragmatisk kunnskapsteori er imidlertid blitt kritisert for å fokusere for ensidig på eksisterende praksistradisjoner, og for ikke å være tilstrekkelig oppmerksom på kunnskapens normative aspekter og spørsmål om makt (Nielsen m.fl. 2010). Det er blitt framholdt at mesterlærlingtradisjonen i yrkesutdanning til dels kan være preget av autoritær overføring av tradisjoner, mangel på medinnflytelse i læreprosessen og mangel på kritikk og utvikling. Et kritisk kunnskapsbegrep legger vekt på kunnskapens normative, subjektive og sosiale sider, og på betydningen av demokratisk utvikling av praksis (Habermas 1999). Et kritisk epistemologisk perspektiv framhever også en tendens i vårt samfunn til å redusere kunnskap til instrumentelle ferdigheter som primært vurderes ut fra målbare kriterier om effektivitet, på bekostning av normative og subjektive aspekter. Fra et kritisk epistemologisk perspektiv er evner til demokratisk samarbeid, kreativitet, selvstendighet og utviklingskompetanse sentrale aspekter ved yrkeskunnskap. I vårt prosjekt og i de ulike delprosjektene vil det være viktig å undersøke hvordan kritiske kunnskapsbegreper kan bidra til å forstå yrkeskunnskap og behovet for en helhetlig yrkesutdanning som er relevant i forhold til samfunnets og yrkenes kvalifikasjonsbehov og elevenes yrkesinteresser.

Forventede resultater

Prosjektet bygger som nevnt innledningsvis på resultater fra et tidligere forskningsprosjekt (Dahlback m.fl. 2011, Hiim 2013, 2015). Vi vet at mangel på sammenheng og relevans er et problem som gjør seg gjeldende i yrkesutdanningen på tvers av ulike modeller (Billett 2011, Young 2004). Problemet har sammenheng med en dominerende rasjonalistisk kunnskapstradisjon i det formelle utdanningssystemet som kommer til uttrykk gjennom en rekke strukturelle forhold. Formelle læreplaner, organisering og timeplaner er preget av splittelse mellom teoretisk og praktisk kunnskap. Bedrifter vektlegger i en del tilfeller avgrenset instrumentell kompetanse, og det er en generell oppfatning av at yrker som inngår i yrkesutdanningen ikke krever avansert teorikunnskap. I vårt prosjekt er hensikten å møte disse problemene gjennom aksjonsforskningsforsøk med en strategi for yrkesutdanning hvor hovedelementer er tett, fortløpende samarbeid mellom skoler og bedrifter og bruk av elevenes arbeidslivserfaringer som en kjerne i utdanningsinnholdet. Det vil også bli gjort undersøkelser av eksisterende utdanning basert på kvalitetskriterier i strategien. Gjennom disse forsøkene og undersøkelsene venter vi å utvikle resultater som gir dybdekunnskap om hva relevansproblemer og mangel på sammenheng består i innen det enkelte utdanningsprogram, hvordan sammenheng og relevans kan utvikles. Resultatene forventes å gi omfattende kunnskap om hva som er sentrale strukturelle, organisatoriske og faglige hindringer og muligheter for relevant, helhetlig, yrkesforankret yrkesutdanning i ulike norske utdanningsprogram og i yrkesutdanning generelt.

References

- Billett, Stephen. (2011). *Vocational Education. Purposes, Traditions and Prospects*. Dordrecht: Springer.
- Carr, Wilfred & Kemmis, Stephen (1986). *Becoming Critical: Educational Knowledge and Action Research*. London: Falmer Press.
- Dahlback, Jorunn, Hansen, Kari, Haaland, Grete & Sylte, Ann-Lisa (2011). *Yrkesdidaktisk kunnskapsutvikling og implementering av nye læreplaner. (KIP) (Vocational didactic knowledge development and the implementation of new curriculum frameworks)*. Report, RU.1/2011, Oslo & Akershus University College, Institute of Vocational Teacher Education.
- Dreyfus, Hubert & Dreyfus, Stuart (1986). *Mind over Machine. The Power of Human Intuition and Expertise in the Era of the Computer*. New York: Free Press.
- Elliott, John (1998). *The Curriculum Experiment. Meeting the Challenge of Social Change*. Buckingham: Open University Press.
- Habermas, Jurgen (1999). *Kommunikativ handling, lov og rett. (The Theory of Communicative Action)*. Oslo: Tano Aschehoug.

- Heggen, Kåre, Smeby Jens-Christian. & Vågan, Andre (2015) Coherence: A longitudinal approach. *From Vocational to professional Education*. Eds. J.C. Smedby & M. Suthpen. London: Routledge.
- Heidegger, Martin (1978). *Being and Time*. Oxford: Blackwell.
- Hiim, Hilde (2013). *Praksisbasert yrkesutdanning. (Practice based Vocational Education)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hiim Hilde (2015). Kvalitet i yrkesutdanningen. Resultater fra et aksjonsforskningsprosjekt om yrkesutdanningens innhold og struktur (The quality of curriculum in VET. Results from an action research project on content and structure in VET). *Norsk Pedagogisk Tidsskrift (The Norwegian Journal of Pedagogy)* Nr. 2/3 2015.
- Kemmis, Stephen (2012). Researching Educational Praxis: Spectator and Participant Perspectives. *British Educational Research Journal* 38 (6) s. 885-905).
- Molander, Bengt (1997). *Arbetets Kunnskapsteori. (The Epistemology of Work)*. Stockholm: Gotab.
- Nielsen, Lise Drewes, Nielsen, Kurt Aagaard & Munch- Madsen, Eva (2010). *Fleksibilitet, flyktighet og frirum - en kritisk diagnose av det senmoderne arbeidsliv. (Flexibility, Volatility and Free Space – a critical diagnosis of late modern work life)*. Roskilde University Press .
- Nyen, Torgeir & Tønder, Anna Hagen (2012). *Fleksibilitet eller faglighet? En studie av innføringen av faget prosjekt til fordypning i Kunnskapsløftet. (Flexibility or vocational focus? A study of the new subject “vocational choice” in the Knowledge Promotion Reform.)* Fafo – report 2012: 47.
- Schön, Donald (1983). *The Reflective Practitioner*. New York: Basic books.
- Schön, Donald (1988). *Educating the Reflective Practitioner*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Schwencke, E. (2006). Free space in action research and in project oriented traineeship. In K.A. Nielsen & L. Svensson (Eds.) *Action and Interactive Research: Beyond practice and theory*. London: Shaker. Pp. 371-387.
- Smeby, Jens-Christian (2015). Academic drift in vocational education? *From Vocational to professional Education*. Eds. J.C. Smedby & M. Suthpen. London: Routledge.
- Young, Michael (2004). Conceptualizing vocational knowledge: Some theoretical considerations. *Workplace learning in context*. Eds. H. Rainbird, A. Fuller & A. Munro. London: Routledge.

aper-indhold / Content:

